

Nikola Radić

**PRIMJER PASTORALNOG MODELA
ZA SUSRETE ŽUPNIKA SA ZARUČNICIMA**

Mons. mr. sc. Nikola Radić
Krčka biskupija
Izlaganje na znanstvenom skupu
UDK: 253:265.5[262.2][0.000.282]
Primljeno 25. ožujka 2016.

Autor donosi primjer pastoralne prakse pripreve zaručnika na brak iz Krčke biskupije koji je nastao 1975./76. i od tada se počeo koristiti. Tada je izrađen „Upitnik prigodom pouke zaručnika prije vjenčanja“. Sastojao se iz tri dijela: prvi dio odnosio se na vjeru i kršćanstvo općenito; drugi dio na Crkvu i sakramente; a treći na samu ženidbu. Autor donosi sam upitnik i svoj komentar na priručni materijalni i na sam pastoralni rad. Upitnici su svojim sadržajem trebali svećenicima poslužiti kao okvirni program određene kateheze. Bez obzira što su se nakon četrdeset godina okolnosti u kojima vjernici sklapaju ženidbu promijenile, vrijedi upoznati ovaj vrijedan primjer koji je bio u uporabi kroz duže vrijeme i za koji su se zanimali svećenici i izvan Hrvatske.

Ključne riječi: pripreva zaručnika, pastoral obitelji, Krčka biskupija.

* * *

U naporu traženja pogodnih modela za katehizaciju odraslih niknuo je u Krčkoj biskupiji davne 1975./76. godine jedan pokušaj koji vrijedi ponovno prizvati u pamćenje. Zamoljen da to učinim prihvatio sam podijeliti s vama ovo iskustvo, budući da sam neposredno bio 'umiješan' u osmišljavanje i realizaciju tog pastoralnog modela. Pastoralnim planom biskupije bilo je tada predviđeno da se posebna pažnja posveti zaručnicima kod pripreve za vjenčanje, te roditeljima i kumovima prije krštenja njihova djeteta.

Iznaći i osmisliti model pripreve za krštenje pok. je biskup Karmelo Zazinović povjerio svome tadašnjem generalnom vikaru dr. Antonu Tamarutu (kasnijem riječko-senjskom nadbiskupu), a

model pripreme zaručnika za vjenčanje povjerio je meni. Bio sam, naime, te godine 1975./76. djelatnik Biskupskog ordinarijata u Krku kao povjerenik za pastoral.

Ne mogu biti osobito opširan, ali pokušat ću vam ovdje prezentirati taj model kako biste dobili sliku te pastoralne inicijative. Za pouku zaručnika bilo je predviđeno 6 sati ili 6 susreta sa svećenikom, redovito sa župnikom. Budući da sam i sam bio pastoralac, i u stalnoj komunikaciji sa kolegama pastoralcima, znao sam s kakvim se problemima suočavamo i kako nam je 'uspješnost' na tom području prilično niska. Sve nas je to mučilo.

Dva su nam momenta predstavljala nezaobilazne poteškoće koje je trebalo unaprijed riješiti:

1. odrediti sadržaj tih susreta, barem nekako orijentacijski i okvirno i
2. naći način kako animirati kandidate da sudjeluju u razgovoru, da izreknu svoje osobne teškoće, sumnje, nejasnoće, iskustva i sl.

Što se sadržaja tiče, pripravom se htjelo obuhvatiti širu vjersku tematiku, a ne ograničiti se samo na sakrament ženidbe. Imajući u vidu općenito lošu upućenost i slabo vjersko znanje mladih ljudi, smatrali smo da je to prilika kada im se može (a i treba) pružiti mogućnost da usvoje elementarno vjersko znanje bez kojega će inače i njihov budući zajednički život u braku kao i odgoj njihove djece biti ozbiljno zakinut. Zato je sadržaj zaručničke pouke bio zamišljen u tri dijela, od kojih se tek treći odnosio na samu ženidbu.

Poseban je i delikatniji problem bio kako animirati i kako aktivirati kandidate prilikom pouke/susreta. Pokušavajući riješiti ta dva problema predložio sam biskupu, a onda s njegovim blagoslovom i izradio jedan instrument, pomagalo za susrete župnika sa zaručnicima.

Po svojoj vanjskoj formi to pomagalo imalo je izgled i strukturu suvremenih testova - upitnika. (Kolokvijalno smo ih i zvali "testovi".) Tako je izrađen „Upitnik prigodom pouke zaručnika prije vjenčanja“. Sastojao se – kako je već rečeno – iz tri dijela: A, B i C.

Po sadržaju koji se tamo obrađivao prvi dio (A) odnosio se na vjeru i kršćanstvo općenito (imao je 10 odnosno 12 točaka), drugi dio (B) na Crkvu i sakramente (15 točaka), a treći (C) na samu ženidbu (14 točaka).

Upitnici su svojim sadržajem trebali svećenicima poslužiti kao *okvirni program* određene kateheze, nipošto ne isključujući inicijativu svećenika koji svoju katehezu može proširiti i na druge sadržaje koji u Upitnicima nisu prisutni, a sve to dakako prema mogućnostima i prema potrebama svojih vjernika. Svjesni smo bili da tu inicijativu i prilagodljivost potrebama konkretnih osoba ne može ništa zamijeniti.

Teme koje su se obrađivale u prvom dijelu koji je nosio naslov Vjera i kršćanstvo odnosile su se na vjeru općenito, na Isusa Krista - Spasitelja, na molitvu, zapovijedi Božje, grijeh, savjest... Drugi dio s naslovom Crkva i sakramenti obrađivao je neke teme iz tog područja: o Crkvi i sakramentima općenito s posebnim naglaskom na krštenje, ispovijed i pričest. U trećem dijelu obrađivale su se teme vezane uz ženidbu kao prirodnu instituciju i kao sakrament te neki moralni aspekti kršćanskog braka: kao pitanje broja djece, kontracepcija i abortus. Valja reći da je izbor tema bio nekako 'provizoran'. On bi očito mogao biti i drukčiji. Gledajući ga pak iz današnje perspektive ili pak za današnje prilike, on bi zasigurno bio i znatno manjkav.

Da bi vam odmah bilo malo jasnije kako spomenuti Upitnici izgledaju, navest ću dva primjera. Iz prvog dijela Upitnika (A) jedna točka/pitanje glasi:

Temeljna istina kršćanske vjere jest:

- a - da je Isusu uskrsnuo i da ćemo s njim i mi uskrsnuti
- b - da je Bog stvorio svijet i čovjeka
- c - da je čovječja duša besmrtna

ili iz drugog dijela Upitnika (B):

Glavna zadaća Crkve jest:

- a - boriti se za mir u svijetu
- b - čuvati ljude od zablude
- c - biti za ljude sredstvo spasenja
- d - kulturno uzdizati ljude

Svakom bi se kandidatu ponudio određeni Upitnik sa zamolbom da ga ispuni, odnosno zaokruži onaj odgovor (a, b, c...) koji se njemu čini najboljim ili pak da upiše svoj vlastiti odgovor na pitanje, jer je i ta mogućnost negdje bila predviđena. Nakon što su napravljeni, Upitnici su poslani župnicima da ih provjere u praksi.

Treba odmah reći da je svrha ovog pomagala sasvim druga od one koja se iz same forme nekako sama od sebe nameće. To je svjesno i unaprijed određeno. I naslov »Upitnik« - bio je uzet u nedostatku boljega. Ovi Upitnici nisu, naime, bili instrument za *provjeravanje znanja*. To oni mogu biti tek usput i sasvim indirektno. Prava svrha koja se željela postići jest da se *zaručnici aktiviraju*, da se potaknu na *razgovor*. Stoga i mnoga pitanja, odnosno odgovori, namjerno nisu formulirani kao distraktori, tj. ne isključuju jedan drugoga, ne vuku svaki u drugom pravcu. Nekada su, gledano pod određenim vidom, svi točni, pa se s određenog stanovišta može braniti ispravnost svakog odgovora za koji se neki kandidat odlučio. A ima u jednom Upitniku upit gdje ni jedan od ponuđenih odgovora nije točan, ili pak drugi upit gdje su svi odgovori točni. Ovakvi primjeri na poseban način favoriziraju aktivnost kandidata.

Prva je zadaća svećenika pri upotrebi ovog pomagala da ga ispravno prezentira kandidatima rekavši im, koliko je potrebno, zbog čega se njime služimo; tijekom rada oni se sami imaju prilike uvjeriti da je doista tako. Osim toga zaručnici imaju i sami priliku pročitati na Upitniku, odmah na početku, o čemu se tu zapravo radi.

Ta je uputa glasila ovako:

Upitnici se rješavaju ili svi prigodom prvog susreta (pouke) kod župnika ili po nekoliko brojeva prigodom svake pouke. Upitnici

mogu poslužiti kao orijentacijski program zaručničke pouke. Nema ju, dakle, ispitni karakter.

Na upite odgovaraju zaručnici pismeno. Neovisno jedan od drugoga. Kod pojedinih točaka ima posebna uputa na koji ćete način dati svoj odgovor. Kod svih ostalih točaka zaokružite onaj odgovor (a,b,c,d) koji smatrate ispravnim ili najpotpunijim; odnosno - gdje postoji otvorena mogućnost odgovora (točkice...) - navedite svoj vlastiti odgovor, ako smatrate potrebnim ili ako to želite.

To je svaki od zaručnika odmah pročitao na listu koji je dobio u ruke, prije nego je što je počeo davati odgovore na pitanja. Treba reći i to da ovi Upitnici nisu ograničavali župnika da radi samo s jednim parom. Mogao je raditi istovremeno i s dva, možda i s tri para, ali ne više. Trebalo je voditi računa da broj ne postane ograničavajući faktor rada. Ako se zbog brojnosti ne bi mogli na susretu svi aktivno uključivati, onda bi ovaj model velikim dijelom izgubio svoj smisao.

Nismo u početku znali, niti smo mogli znati, činimo li nešto pametno i korisno ili je to možda korak u prazno. Zbog toga smo se složili da spomenuti Upitnici ostanu za internu upotrebu u Krčkoj biskupiji, barem dok ne vidimo neke rezultate. Znam da su me tada neki Slovenci bili upitali za te Upitnike, ali ja sam se bojao pa ih nisam dao, ispričavajući se da je to samo za internu upotrebu. Danas mislim da sam ipak pogriješio... Bili bi ih provjeravali i drugi pa bi se na temelju konkretnih iskustava mogli bolje doradivati.

U početku smo neko vrijeme tražili od župnika da nam dostavljaju 'upotrebljene', ispisane Upitnike koje su sa zaručnicima obrađivali, odnosno koje su zaručnici "rješavali". Župnici su pri tom iznosili i svoja iskustva i zapažanja. Bila je to stanovita provjera ove prakse. Uspoređujući odgovore koje su zaručnici davali na određena pitanja i razne druge detalje mogli smo uočiti neke pojedinosti koje su nam savjetovale da Upitnike na određenim mjestima preradimo ili doradimo, isto tako da župnike upozorimo na neke posebne stvari, značajne ili delikatne.

Nakon toga je napisan i poseban, opširni "Komentar i upute" za župnike gdje je posebno obrađena svaka točka Upitnika. Objasnjeno je zašto su dane takve mogućnosti odgovora na pitanja i s ko-

jom svrhom, dane su upute kako koristiti za pouku i dobre i loše, odnosno netočne odgovore zaručnika. Na nekim mjestima su svećenici upućeni i na određenu pomoćnu literaturu, a vrlo često na određene dijelove/točke koncilskih dokumenata (kao *Humanae vitae*, *Lumen gentium*, *Gaudium et spes*...) gdje će naći točne odgovore, odnosno izloženu crkvenu nauku o pojedinim pitanjima. Dakako da su taj Komentar župnici morali malo bolje proučiti, no to je trebalo učiniti samo jedanput. (Komentar je napisan na 9 stranica A4 formata).

Nakon trogodišnjeg iskustva, imali smo čvrst dojam da nismo učinili korak u prazno, pa su Upitnici – na poticaj pok. dr. Benvina - 1979. godine objavljeni u katehetsko-pastoralnoj ediciji "Religiozni odgoj i kateheza" koja je izlazila kao prilog *Službe Riječi*. Dakako, i tamo je bio priložen opširniji komentar sličan ovome. A nakon toga je u sljedećem broju izašao i spomenuti opširni "Komentar i upute". Da li je ovaj model pripreve za brak u Hrvatskoj još netko nakon toga koristio, nije mi poznato.

Naše nam je iskustvo govorilo da su susreti s kandidatima za zaručničku pouku postali uz pomoć ovih Upitnika življi, interesantniji, i svećeniku i kandidatima. Svećenici su govorili da gotovo uvijek uspiju aktivirati kandidate. Dakako, ne uvijek jednako uspješno. No nije bio rijedak slučaj da se neki susret »otegnuo« daleko više nego što se u početku predviđalo. Nakon početne zbunjenosti (usprkos upozorenja!), kandidati ubrzo uvide da se radi više o »igri« nego o »ispitu« i razgovor može poteći, kolosijek je zacrtan iako nije strogo obavezan.

Nismo imali mnogo iskustva s katehizacijom odraslih. Nema ih ni danas. Utrtih staza nema. Ako su negdje postojale, davno ih je već štošta zakrčilo i postale su neprohodne. A katehizacija odraslih (kao i uopće rad s njima) nameće se svakog dana kao sve hitnija potreba. Ženidba, krštenje djeteta, krizma djeteta trenuci su (negdje privilegirani trenuci, a negdje i jedini) kada se za njih može nešto učiniti. Jedan od preduvjeta je i taj da se na vrijeme jave. Mi smo u našoj biskupiji tada sugerirali da se za vjenčanje javljaju 2 - 3 mjeseca prije ženidbe, za krštenje 1 mjesec. Bilo je poteškoća. Znamo da ne smijemo biti nerazumno kruti. I iznimaka će vjerojatno uvijek

biti. No ljudi se polako privikavaju na novu praksu ako shvate da je ona razumna. I što je, čini mi se, najvažnije: dok se prakticirao ovaj način pripreve za vjenčanje nismo primijetili da je netko zažalio što je prošao kroz tu pripremu ili pouku koja mu se možda u početku učinila i predugom. O obrnutim smo iskustvima, međutim, čuli češće. Štoviše, ima svećenika koji su ovu praksu jako dugo zadržali, čak i onda kad ju je većina napustila.

A zašto su je napustili? U međuvremenu su se u pastoralnoj praksi etablirali predbračni tečajevi. Situacija se promijenila. Tečajevi su u Krčkoj biskupiji bili uvedeni još 1972. godine, ali su se u vrijeme stvaranja i uvođenja ove inicijative (1975.) održavali neredovito i dosta rijetko. Kad su oni postali redoviti i "obavezni", i kada su već praktično svi zaručnici u njima sudjelovali, istisnuli su ovu praksu pripreve pomoću Upitnika, gdje je to svaki par odradio osobno sa svojim župnikom. To je i razumljivo. Te su se dvije pripreve velikim dijelom i sadržajno preklapale, a osim toga jasno je da 6 susreta na tečaju plus 6 susreta sa župnikom nije bilo ostvarivo. Župnicima je bez sumnje olakšan posao, no da li se ostvario veći "rast u vjeri", da li zaručnici pripravniji idu u brak, vrlo je upitno.

Kada sam sada, nakon 40 godina, potaknut ovom zadaćom koju trenutno izvršavam, išao prečitavati te Upitnike na koje sam već gotovo bio zaboravio, navrlo mi je sjećanje kako je tu bio uložen doista nemali napor dok se ovaj model konačno oformio u prihvatljivom obliku. Stvorila se jedna suradnička atmosfera cijelog prezbiterija bez koje bi ovo teško, ako uopće, bilo ostvarivo.

No to su bila druga i drukčija vremena sa svojim izazovima. Današnje vrijeme je drugo vrijeme i ono očito stavlja pred nas i drukčije izazove. Priprava za brak je jedan dio brige za obitelj, spada u pastoral obitelji, u širem smislu i u evangelizaciju obitelji. Svi osjećamo kako je to područje od ključnog značenja za život Crkve, ali osjećamo i kako su tu naši naponi ili neadekvatni ili nedovoljni, te često, uz najbolju volju, jalovi. Ja se često pitam da li mi, u nastojanju da polučimo željeni uspjeh, pritišćemo "na pravo dugme"? Sve sam više uvjeren da od obnove obitelji neće biti ništa ne bude li zaživjela njezina sakramentalnost. U tom smislu želim zaključiti:

obnova obitelji mora ići preko obnove sakramenta ženidbe. Vjerujem i mislim "da drugog puta nema".

UPITNIK PRIGODOM POUKE ZARUČNIKA PRIJE VJENČANJA

Upitnici se rješavaju ili svi prigodom prvog susreta (pouke) kod župnika, ili po nekoliko brojeva prigodom svake pouke. Upitnici mogu poslužiti kao orijentacijski program zaručničke pouke. Nemaju, dakle, ispitni karakter. Na upite odgovaraju zaručnici pismeno, neovisno jedan od drugoga. Kod pojedinih točaka ima posebna uputa na koji ćete način dati svoj odgovor. Kod svih ostalih točaka zaokružite onaj odgovor (a, b, c, d) koji smatrate ispravnim ili najpotpunijim; odnosno - gdje postoji otvorena mogućnost odgovora (točkice...) navedite vlastiti odgovor, ako smatrate potrebnim ili ako to želite.

A – VJERA I KRŠĆANSTVO

1. Moja se vjera sastoji u tome:
 - a. što znam da postoji Bog
 - b. što živim s povjerenjem u Boga
 - c. što se molim
 - d. što sam kršten

2. Ja sam kršćanin:
 - a. jer vjerujem u Boga
 - b. jer sam kršten
 - c. jer idem na misu i sakramente
 - d. jer vjerujem u uskrsloga Isusa Krista

3. Vjeru sam primio:
 - a. od Boga
 - b. od roditelja
 - c. od svoje okoline

4. Isus Krist je za mene:
 - a. najveći čovjek u povijesti
 - b. onaj koji je napisao Evanđelje
 - c. Sin Božji i moj Spasitelj
 - d.

5. Duh Sveti je:
 - a. Božji anđeo
 - b. božanska osoba
 - c. Božji Sin

6. Temeljna istina kršćanske vjere jest:
 - a. da je Isus uskrsnuo i da ćemo s njime i mi uskrsnuti
 - b. da je Bog stvorio svijet i čovjeka
 - c. da je čovječja duša besmrtna

7. Kada molim, ja:
 - a. izgovaram naučeni obrazac (formulu)
 - b. obavljam jednu vjersku dužnost
 - c. govorim Bogu i znam da me on sluša
 - d. činim nešto što mi Crkva naređuje

8. Zapovjedi Božje su:
 - a. zakoni kojima mi Bog pokazuje da je moj gospodar
 - b. granice preko kojih ne smijem ići
 - c. ograničenja moje slobode
 - d. putokaz prema slobodi

9. Najveće zlo grijeha je u tome:
 - a. što kršim zapovijed Božju
 - b. što prekidam životni odnos s Bogom
 - c. što Boga vrijeđam
 - d. što radim protiv svoje savjesti
 - e. što zaslužujem pakao

10. Najvažnije pravilo po kome se imam ravnati u životu je moja savjest.
- Ja sigurno činim dobro kada se ravnam po savjesti,
 - Moja savjest može me prevariti,
 - Preko savjesti Bog mi govori, ukoliko ona nije lošim odgojem iskrivljena,
 - Savjest je glas društva i navika (odgoja).

UPITNIK PRIGODOM POUKE ZARUČNIKA PRIJE VJENČANJA

B - CRKVA I SAKRAMENTI

- Ja pripadam Katoličkoj crkvi. To za mene u prvom redu znači:
 - da sam član jedne velike svjetske organizacije
 - da moram nedjeljom ići na misu
 - da sam pripadnik Božjeg naroda na zemlji
 - nešto drugo:
- Crkvu je osnovao:
 - Bog Otac
 - Isus Krist
 - apostoli
 - sv. Petar i Pavao
- Crkvu sačinjavaju:
 - papa i biskupi
 - svi koji vjeruju
 - kršćani zajedno s papom i biskupima
- Glavna zadaća Crkve je:
 - boriti se za mir u svijetu
 - čuvati ljude od zabluda
 - biti za ljude sredstvo vječnog spasenja
 - kulturno uzdizati ljude

5. Sakramenata ima:
 - a. dva
 - b. osam
 - c. pet
 - d.

6. Sakramenti jesu (prekrižite krive odgovore!):
Biblija, Ispovijed, Krizma, Krunica, Bolesničko pomazanje,
Misa (Pričest), Blagoslov kuće, Svećenički red, Krštenje,
Kumstvo, Sprovod, Ženidba, Evanđelje.

7. Sakramenti su po svojoj biti:
 - a. crkveni obredi
 - b. vjerske dužnosti koje ne smijemo zapuštati
 - c. znakovi u kojima se životno susrećemo s uskrslim Isusom
 - d. nešto drugo:

8. Sakramenti su vidljivi znakovi nevidljivog (milosnog)
djelovanja koje Bog izvodi u nama. Kao takve njih nam dijeli:
 - a. Isus
 - b. Isus preko Crkve
 - c. svećenik
 - d. Crkva

9. Na krštenju postajemo (prekrižite krive odgovore!):
 - a. djeca Božja
 - b. članovi Crkve
 - c. baštinici neba
 - d. sudionici Kristove Smrti i Uskrsnuća

10. Na krštenju se oprašta:
 - a. svi grijesi
 - b. istočni grijeh
 - c. samo mali grijesi

-
11. Sv. misa je: (zaokružite dva najbolja odgovara!)
- glavni crkveni obred
 - sastanak kršćana radi molitve
 - sastanak kršćana radi pouke
 - susret kršćana s uskrslim Spasiteljem
 - najstariji i najvažniji crkveni običaj
 - spomen Isusove Smrti i Uskrsnuća
12. Isus je ustanovio sv. Pričest:
- za one koji ne griješe
 - za one koji su jako pobožni
 - za one koji žele imati vječni život
 - za neke posebne prilike
 -
13. Bolesničko pomazanje je sakrament:
- za teške bolesnike
 - za umiruće
 - za one koji žele što prije ozdraviti
14. Netko je ispovjedio sve svoje grijehе, ali nema volje promijeniti svoj život. Njegova ispovijed je:
- dobra
 - zadovoljavajuća
 - nevaljala
15. Ispovijediti se je dužan svaki kršćanin:
- kada teško sagriješi
 - za velike blagdane
 - bar jednom na godinu
 - što češće
 - Uskrsu

16. Sv. pismo ili Biblija je za mene:
 - a. jedno od najvažnijih kulturno-književnih djela čovječanstva
 - b. knjiga mudrih i praktičnih savjeta za život
 - c. knjiga koja sadrži Božju Riječ, njegovu poruku ljudima

17. Nedjelja je za mene:
 - a. dan kada ne smijem raditi
 - b. dan kada moram ići na misu
 - c. Spomendan Isusovog Uskrsnuća, tj. Dan Gospodnji koji Njemu posvećujem time što
.....

UPITNIK
PRIGODOM POUKE ZARUČNIKA PRIJE VJENČANJA

C - ŽENIDBA

1. Odlučio(la) sam se vjenčati u Crkvi u prvom redu zato:
 - a. jer se tako uvijek činilo u našoj obitelji
 - b. jer će moje vjenčanje tako biti svečanije
 - c. jer želim da Bog bude prisutan u mojoj ženidbi
 - d. jer je tako sigurnije (nema rastave)

2. Vjenčanje je za mene u prvom redu:
 - a. crkvena svečanost
 - b. obiteljska svečanost
 - c. sakrament

3. Vjenčanjem u crkvi želim postići:
 - a. da budem više Božji
 - b. da dublje pripadam svome mužu (ženi)
 - c. da me muž (žena) ne ostavi
 - d. a i b zajedno
 - e. da budem sretniji

4. Sakrament ženidbe je ustanovio:
 - a. Bog Spasitelj
 - b. Isus Krist
 - c. Crkva
 - d. To je prirodna pojava

5. Po sakramentu ženidbe naša ljubav postaje:
 - a. veća nego obično
 - b. znak ljubavi Božje prema svome narodu
 - c.

6. Spolni (seksualni) život u braku je za mene:
dokaz međusobne ljubavi
 - a. izvor djece
 - b. ugodna razonoda i uživanje
 - c. a i b zajedno
 - d. a i c zajedno

7. Spolni život u kršćanskom braku je:
 - a. nešto sveto
 - b. nešto čega se stidimo
 - c. nešto lijepo

8. Kršćanski brak je nerazrješiv:
 - a. jer je Isus ukinuo rastavu
 - b. jer je znak Božje vjernosti prema svome narodu
 - c. jer je to dobro za djecu
 - d. jer je Crkva tako proglasila

9. Ženidba je nevaljala od početka
(zaokružite sve točne odgovore!):
 - a. ako netko od zaručnika nije slobodan
 - b. ako su zaručnici odlučili da neće imati djece
 - c. ako netko od zaručnika ne shvaća što je ženidba

10. Ženidba prestaje valjati (zaokružite sve točne odgovore!):
 - a. ako se supruzi civilno rastave
 - b. ako jedan od supругa teško duševno oboli
 - c. ako se supruzi više ne vole
 - d. ako se jedan ili oboje supругa iznevjere jedan drugome

11. Za kršćansku ženidbu potrebno je:
 - a. biti samo kršten
 - b. biti pričešćen i krizman
 - c. jedno i drugo

12. Koliko će djece biti u braku:
 - a. to određuje priroda
 - b. to određuje Bog
 - c. to s punom odgovornošću odlučuju roditelji
 - d. to odlučuju prilike

13. Služiti se sredstvima za sprečavanje začeca (kontracepcijom) smije se:
 - a. ako ne šteti zdravlju
 - b. ako su oba supругa sporazumna
 - c. ne smije se nikada
 - d.

14. Ubiti dijete u abortusu smije se:
 - a. ako nema drugog izlaza
 - b. ako je u pitanju zdravlje majke
 - c. ako roditelji već imaju previše djece

KOMENTAR I UPUTE UZ UPITNIKE PRIGODOM PRIPRAVE ZARUČNIKA ZA VJENČANJE

A. VJERA I KRŠĆANSTVO

Prvi dio upitnika sadrži 10 pitanja. No u prvom dijelu (seriji A) pripadaju zapravo i pitanja 16 i 17 iz serije B, a u ovim ćemo ih uputama tretirati na mjestu gdje se nalaze, tj. u Upitniku B.

1. Prvim se pitanjem želi staviti u žarište činjenica da je vjera **život** u kome Bog igra odlučujuću ulogu. Zato je od raspoloživih odgovora onaj pod slovom b najpotpuniji. Postoji, naime, opasnost da se vjera poistovjeti sa »znanjem« da postoji Bog (a) ili da se proživljava tako da se zatvori u određenu ladicu koja se otvara prema potrebi ili u određeno vrijeme, dok u ostale sfere života nema pristupa ni utjecaja. Nastaje tako rascjep života na vjerski i profani. Jedan takav primjer mogao bi predstavljati odgovor c. To je problem vjernika koji su vjernici samo onda »dok su u crkvi«. Tu je konačno prilika da se rastumači kako nitko nije vjernik zbog toga što u matici krštenih piše da je kršten. Ovdje se može povesti razgovor o smislu krštavanja onih koji neće svoje krštenje – krivnjom roditelja – u životu moći "koristiti".) U vezi s tematikom koju nameće odgovor a može se zgodno povezati i pravi smisao zaručničke pouke (odn. ovih Upitnika): da se, naime, ne radi u prvom redu o znanju (koje bi sada trebalo provjeriti).

2. Ovo je pitanje u uskoj vezi s pitanjem br. 1 pa su neke sugestije gore iznesene i ovdje upotrebljive. Ovdje se, međutim, tematika usredotočuje na to da se nekako posvijesti po čemu je kršćanstvo prava i bitna novost među ostalim religijama. Zato je očito da je odgovor d najpotpuniji i daje smisao ostalima. Spadat će u elementarno upoznavanje vjere i pouka o tome da nisu svi kršćani, iako pošteno i iskreno vjeruju u Boga.

3. Ovo pitanje želi posvijestiti (ili poučiti) da je vjera dar koji nam Bog nezasluženo dariva i koji se u klici prima na krštenju (a).

Čini se da se danas želi kod ljudi - posebno kod mladih – stvoriti dojam da »idu u crkvu« (što je u običnom govoru istovjetno s »biti kršćaninom«) zato jer su odgojeni u određenoj obitelji i jer su odrasli u takvoj okolini. Božja se uloga tu aprioristički ignorira. I bez toga netko može misliti da je vjeru baštiniio od roditelja (b). Dosadašnje iskustvo s upitnicima to pokazuje. Ovdje treba jasno razlučiti (bar teoretski) uloge što ih roditelji i okolina imaju u razvoju vjere, koja je u biti uvijek dar Božji.

4. Uloga Isusa Krista u mom životu određuje moj život kao kršćanina. Pitanje je po sadržaju u direktnoj vezi s pitanjem br. 2. Budući da odgovor b kao netočan ispada iz kombinacije (bar ako ga se striktno razumije), antagonizam ostaje između odgovora a i c, od kojih je (a) kulturni i human, ali samo (c) k tome još i kršćanski. No s obzirom da je odnos vjernik – Krist uvijek i individualan, bilo bi vrijedno kada bi netko iznio baš tu osobnu notu svog odnosa s Kristom. Zato je ostavljena mogućnost d.

5. Odgovori na pitanje o Duhu Svetome strukturirani su kao »distraktori«, tj. daju priliku da se točno odredi i zna da je Duh Sveti božanska osoba: (b), a ne (a) ili (c). Budući da se tu spominje »božanska osoba« i »Božji Sin«, nije teško nadovezati nešto o Trojstvenom Bogu, a onda posebno o Duhu Svetom, njegovoj ulozi u Crkvi i na poseban način u njihovoj budućoj ženidbi.

6. Ponovno se vraćamo na temu iz pitanja 2 i 4, ali sada iz novog aspekta. "Ako Krist nije uskrsnuo uzaludna je vjera vaša" - pisao je sv. Pavao. Zato je prva kateheza o Isusu kristu kateheza o uskrsnuću. Ako se ova istina izdvoji iz tkiva kršćanskog života i eventualno prebaci u neko »teoretsko vjerovanje« koje se nas pravo ne tiče, onda nije čudno da mnogi »kršćani« danas ne vjeruju u prekogrobni život. (Ispitivanja u nekim sredinama na Zapadu upravo su to pokazala). Prihvatiti ozbiljno vjeru u uskrsnuće iz temelja određuje sva druga ljudska opredjeljenja. Odgovore b i c može prihvatiti svaki čovjek koji vjeruje, a odgovor a može prihvatiti samo kršćanin. Štoviše, to ga kao kršćanina i određuje.

7. Sedmo je pitanje prilika da se nešto više kaže o molitvi. Molitva je slobodan i svjesno izražen odnos s Bogom. Ona u svojoj

biti ne može biti naređena u tom smislu da bi netko utoliko »molio« ukoliko »izvršuje određenu zapovijed«. Na taj način ona nema nikakve veze sa zapovijedi; onda treba reći da ona izvire iz naravi djetinjstva Božjeg, dakle neusporedivo je dublje ukorijenjena nego to može biti bilo koja »zapovijed« izvana. Ona je u direktnoj ovisnosti o tome koliko je živa vjera. To je naravni zahtjev onoga što jesmo kao djeca Božja. Tek u sekundarnim manifestacijama ona može biti i u određenoj formi naređena.

U svjetlu ovoga najbolji će od raspoloživih odgovora biti c, ostali imaju samo parcijalnu vrijednost. Dobro će biti uputiti zaručnike na tzv. molitvu osobnog izraza za razliku od naučenih obrazaca. Odgovor c to implicite i sugerira. No više nego sve ostalo, a vjerojatno i više nego igdje drugdje, ovdje mora doći do izražaja osobno iskustvo svećenika, koje jedino može biti »zarazno«. Ovdje »poznavanje« tematike doista ne znači ništa, a prenošenje »znanja o molitvi« može biti čak deplasirano. Možda bi ovo mogao biti čas kada bi svećenik zajedno sa zaručnicima mogao početi moliti i molitvom spremati čas njihova vjenčanja.

8. U središtu zapravo nisu Božje zapovijedi, nego ispravno shvaćanje ljudske i kršćanske slobode koju Bog *hoće*. Odgovor d je u tom smislu najbolji. Odgovor c daje priliku da se raspravi kakvu »slobodu« Božje zapovijedi ograničavaju. Tu može lijepo doći do izražaja pozitivna funkcija Božjih zapovijedi. (Iz dosada upotrijebljenih upitnika razvidno je da se zaručnici nerijetko odlučuju za odgovor a i b ili c, što su sve negativni aspekti Božjih zapovijedi.)

9. Pitanje se može razumjeti i ovako: zašto se ja uopće trebam čuvati grijeha i jesam li ja stvarno grijehom negdje ugrožen? Ako jesam, onda osjećam i nutarnju potrebu da ga izbjegavam, a zainteresiran sam i da mu vidim pravo lice kako ne bih lako nasjeo raznim »varkama«. Grijeh se ne čini uvijek tako ružan.

Odgovor a može se konfrontirati s odgovorima kod pitanja br. 8, da se vidi kolika je njegova vrijednost.

Odgovor b je najpotpuniji. No ovdje je prevažno pitanje da li sam ja životno zainteresiran za odnos s Bogom.

Odgovor c ima svoju vrijednost, ali ne kako mi ljudi često shvaćamo uvredu: kao da bismo grijehom Bogu nešto naudili, pa je on zbog sebe zainteresiran da mi ne griješimo. Ovaj odgovor može, međutim, biti vrlo vrijedan za onoga koji zna (i osjeća) što znači uvrijediti ljubljenu osobu.

Odgovor d je važan jer daje priliku da se razradi onaj aspekt grijeha koji znači odstupanje od ljudske naravi. Makar grijeh može biti zavodljiv i privlačan, kada mu se ozbiljnije i bez straha pogleda »pod kožu« vidi se da on uvijek također raščovječuje čovjeka. Čovjek koji ne živi u skladu sa svojom savjesti nije u skladu sa samim sobom. Živi zapravo na dva kolosijeka i mora podnositi rascjep, shizmu sebe samoga (makar u podsvijesti). — Ovdje se direktno nadovezuje pitanje o savjesti koje se obrađuje u br. 10.

10. Deseto pitanje ističe koliko je važna savjest i kakvu ulogu ona igra u životu. Odgovori pružaju priliku da se u razgovoru o savjesti iznese nauk Crkve o tom problemu (usp. GS, 16)) s posebnim naglaskom da je savjest vrlo delikatna stvar i da mora biti dobro formirana (usp. IM, 9 i 21). Mnogi utjecaji danas prijete da savjest deformiraju odnosno grubo uvjetuju. Činjenice koje potvrđuju takve deformacije jedan su od razloga za mišljenje, koje često biva i javno propovijedano, da je savjest produkt društvenih okolnosti (odgovor d). Do ovdje u obranu ispravne savjesti općenito.

No budući da je savjest na 'kraju glavna norma za pojedinca koju i Crkva uvijek poštuje i štiti (usp. GS, 41), dolazimo do pitanja osobne, subjektivne odgovornosti koja je za Božji sud o čovjeku jedino važna. U tom smislu ima svoj *raison d'être* odgovor a, ukoliko se ne radi o jeftinoj apsolutizaciji savjesti, kao što se kod odgovora d može raditi o praktičnom anuliranju njezine prave vrijednosti. Odgovor b stoji nekako u sredini između odgovora a i d, dok je odgovor c najpotpuniji ukoliko je dotični svjestan gore spomenutih vrijednosti i ograničenja.

Govoreći o općeljudskoj obavezi da čovjek treba nastojati ispravno formirati svoju savjest, ukazat ćemo na ulogu Crkve u tom procesu prema DH 14 gdje se kaže da »kršćani u oblikovanju svoje savjesti trebaju brižno paziti na svetu i sigurnu nauku Crkve«.

Možda se ovdje – primjera radi – mogu spomenuti neka shvaćanja, stavovi, postupci poznati iz povijesti kad se »u ime savjesti« učinilo mnogo zla ili propustilo štošta dobro, a da za to mnogi koji su u tome sudjelovali nisu bili krivi (Bog sam to znade!), jer su bili uvjetovani prilikama vremena ili jednostavno stupnjem svoga razvoja. U tom istom smislu i mi smo danas ograničeni i uvjetovani. U toj situaciji savjest nam ostaje najosjetljiviji instrument kojim možemo i trebamo otkrivati put koji nam Bog pokazuje, a jedini »servis« za provjeravanje točnosti tog instrumenta je Učiteljstvo Crkve.

B.

CRKVA I SAKRAMENTI

1. U prvom se pitanju ide za tim da zaručnici postanu svjesni u čemu se sastoji njihova pripadnost Crkvi, odnosno kako je oni doživljavaju. U tom smislu odgovor c i eventualno odgovor d predstavljaju najoptimalnije mogućnosti među navedenima. U katehezi se može šire razviti ideja o Božjem narodu Starog i Novog Saveza (vidi LG, gl. II), kao i o nutarnjim njegovim kvalitetama kojih možemo i trebamo biti »korisnici«. U protivnom »Božji narod na zemlji« može ostati stvar veoma »u zraku«. Jedna od temeljnih karakteristika i veza u Crkvi, kojih moramo biti svjesni i koje moramo njegovati, jest bratstvo. Za razvijanje te ideje može korisno poslužiti Greina-cherovo predavanje u knjizi »Crkvene strukture pred sutrašnjicom« str. 73-89 (izd. KS, Zgb, 1970).

Zatim: Božji narod umire u zemaljskoj pustinji ako se ne napaja vrelima milosti – sakramentima. O važnosti sakramenata može se posebno govoriti kod daljnjih pitanja u ovoj seriji.

Ovdje valja imati u vidu i to da je Crkva Otajstvo naše vjere!

2. Jedno od 'školskih' pitanja koje treba znati. Treba posvijestiti činjenicu da je Crkva božanske, a ne samo ljudske provenijencije.

3. Opet 'školsko' pitanje. I prilika da kandidati uoče da se svakoga od nas kršćana tiče što se s bilo kojim članom naše Crkve (biskupom, svećenikom ili laikom) događa bio on hvaljen ili klevetan

i mučen, bio on vrlo dobar ili vrlo loš. To praktično znači biti angažirani kršćanin.

4. Svrha ovog pitanja jest naglasiti što je za Crkvu bitno – odgovor c. Crkva kao integralni dio čovječanstva uvijek je nužno angažirana u ljudskoj povijesti - odgovori b i d - i ona se zajedno sa svim ljudima dobre volje mora zalagati za promicanje također ljudskih vrednota, u prvom redu onih koje znače promicanje čovjekove osobe. No gledati njezinu ulogu samo na toj razini, bitno je manjkavo, a postaje za Crkvu kao Crkvu smisljeno onda kada se i taj njezin rad u službi čovjeka shvaća i ostvaruje u funkciji njezine prvobitne zadaće da bude »u Kristu kao sakrament ili znak najtješnijeg sjedinjenja s Bogom; i jedinstva cijeloga ljudskog roda ...« (LG 1).

5. i 6. su katekizamska pitanja koja imaju za cilj da zaručnici nauče (ili ponove) koliko ima sakramenata i koji su. U slučaju krivih odgovora, kod br. 6, svećenik će moći protumačiti zašto nešto jest, a nešto nije sakrament. Još više će to moći pojasniti tumačeći pitanje br. 7.

7. Pitanje se odnosi na bit sakramenata. U tom smislu najpotpuniji od odgovora jest odgovor c. Taj se odgovor prema prilikama može obraditi i šire: zašto su sakramenti »znakovi« (vidi upute za upitnik prigodom krštenja), što nama kršćanima znači »uskrsli Isus« (treba se sjetiti onoga što je rečeno uz pitanja 2, 4 i 6 iz serije A, i zašto je u kontekstu naše vjere silno važno da taj susret bude »životni« (sjetiti se 1. pitanja iz serije A).

I konačno, zašto i u kom smislu su sakramenti također »vjerske dužnosti!« (b).

Otvorena mogućnost koju pruža odgovor d može izgledati suvišna, ali ako bi netko tu sažeto izrazio svoje osobno iskustvo sakramenata, mogao bi to biti najvrjedniji odgovor, makar ne bio teološki točan.

8. Najobuhvatniji je odgovor b. Svrha je pitanja razraditi pojedine »uloge« kod dijeljenja sakramenata. Ovo *može* imati posebnu praktičnu vrijednost, ako se uspije lijepo razložiti kako svećenik nije »gospodar« sakramenata da bi ih mogao i smio dijeliti kako, kada i kome *mu* se sviđi.

9. Što se tiče strukture ovog upita treba objasniti: sugestija »prekrižite krive odgovore« (kojih nema) zavodljiva je i u onome koji nije sasvim siguran izaziva određeni sukob. To potiče na življe razmišljanje, a kada se poslije otkrije da se radilo o malom »triku«, to može još podići već i onako dobro raspoloženje (ako *su* upitnici dobro pripremljeni). Onda zaručnici ovo pitanje, a pomalo i cijelu pouku, mogu doživjeti kao "igru" (još su dva takva pitanja: br. 9 i 10 u seriji C). A igrajući se, najlakše i najefikasnije učimo. I mi odrasli.

Svećenik će prema mogućnostima i prema njihovim eventualnim dvojabama i nesigurnostima moći protumačiti pojedine odgovore.

10. Čini se da su mnogi s vjeronauka ponijeli manjkavo znanje o krštenju kao sakramentu otpuštanja grijeha. Dobro je o tome nešto više reći imajući u vidu da danas ima i odraslih krštenika kojima se na krštenju ne oprašta samo istočni grijeh nego svi grijesi (dakako, okajani).

11. Dva najbolja odgovora jesu očito odgovori d i f. Dobro je o njima porazgovoriti:

(d) - susret s uskrsnim Spasiteljem zbiva se na misi u tri vida: po međusobnom susretu braće kršćana, po susretu s Božjom Riječi i po susretu sa sakramentalnim znakom uskrsloga Gospodina, tj. u sv. pričesti.

(f) - »Ovo činite meni na spomen« što čuju kod svake mise može biti polazište da se rastumači da je misa spomen Isusove smrti i uskrsnuća. Isto tako i riječi »Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo...«. To je »Tajna vjere«.

Dobro je valorizirati i odgovore a, b i c: Misa je kao obred doista među svim obredima najljepša. A njezinu vrijednost shvaćaju oni koji znaju i osjećaju što ona znači za *život* Crkve.

Za vrijeme mise kršćani se mole, tj. slave Boga (npr. »Slava Bogu na visini...«), klanjaju mu se (npr. kod podizanja), mole ga (npr. molitva vjernika), itd.

I pouka ima tu svoje mjesto: kada se riječ Božja sluša i tumači.

No ovi vidovi za misu nisu odlučujući jer se kršćani za te svrhe mogu sastati i izvan mise.

12. Naši mlađi ljudi često ne idu mnogo na pričest. Razlozi za to mogu biti i u tome što ne znaju ili ne osjećaju njezinu vrijednost, pa dosljedno ni potrebu za njom. S vremenom se u ljudima ustale neka jeftina, paušalna gledanja na primanje ovog sakramenta, tako npr. u odgovorima a, b i d, koja postaju na neki direktan ili indirektan način norme zajedničkog ponašanja. Odgovor c je jedino ispravan, ali netko tko ide na pričest (ili tko ne ide) može imati za to i sasvim osobnu motivaciju - mogućnost e. Nije mnogo vjerojatno da će se mnogi odlučiti za odgovor a, b i d, jer je dosta prozirna njihova praznina, a dosadašnja upotreba »testova« pokazuje da naši vjernici imaju, toliko katekizamskog znanja da se odreda odlučuju za odgovor c, iako se u životu možda daju dirigitirati sasvim drugim mišljenjem. Možda će svećenik negdje naslutiti da ima krivih stavova prema euharistiji usprkos točnom odgovoru u upitniku. Učinit će što bude mogao da iz osobnog iskustva kao i iz Evanđelja pokaže potrebu euharistije za očuvanje života.

13. Svećenik će moći kratko rastumačiti bit i svrhu ovog sakramenta. Osim toga kod ovog je pitanja važno razbiti eventualno krivo uvjerenje da je ovaj sakrament isključivo za one kojima više nema nade u spas. Dosadašnja praksa s »testovima« pokazuje da je takvo shvaćanje rašireno.

14. Svaki će svećenik, imajući pred očima konkretne zaručnike, vidjeti koliko im je kateheza o ispovijedi potrebna. (Slično kao kod sakramenta euharistije br. 11. i 12). Ovo pitanje stavlja u središte samo jednu prevažnu karakteristiku ispovijedi: volju za promjenom života. To se može potanje protumačiti, jer je - čini se - nerijetki slučaj da vjernici tu dobru volju mjere ili poistovjećuju s predviđanjem hoće li ili neće opet pasti u grijeh. Rezultat biva: ne želim Boga varati. Pokušajmo im stvar bolje protumačiti da uvide da to ne mora biti baš tako. Ispovijed je konačno sakrament za »bolesnike«. I kao što postoji »proces« oboljenja, postoji i »proces« ozdravljenja!

15. Nastavlja se razgovor o ispovijedi. Ovdje se postavlja pitanje koliko i kada je ispovijed dužnost. Odgovor c pretpostavlja uglavnom juridički pristup ovoj problematici. S te strane gledano, ovaj je odgovor točan. Njemu kao alternativa dolazi odgovor e koji

pretpostavlja opće rašireno gledanje u nas da se ispovijediti treba o Uskrsu, što je zapravo miješanje dviju crkvenih zapovijedi: o godišnjoj ispovijedi i uskrsnoj pričesti. To je opet uvjetovano praksom spajanja ispovijedi i pričesti zajedno u što kraći vremenski rok.

Odgovor d *pruža priliku za razgovor o tzv. ispovijedi iz pobožnosti.*

Odgovor a *može biti izraz potrebe da se uspostavi prekinuti ili teško narušeni osobni odnos s Bogom.*

Odgovor b *pruža mogućnost za valorizaciju lijepog i dobrog običaja mnogih kršćana* (čiji se broj sve više smanjuje!). Kad ljudi ozbiljno shvate da im taj »običaj« omoguđuje da dublje, kršćanskije dožive različita Otajstva vjere što se spominju u liturgiji, ili ukoliko je taj "običaj" izraz njihove želje da ta otajstva tako dožive, onda je ovaj odgovor posebno vrijedan.

Inače, gledajući ih stupnjevito, odgovori bi se mogli poredati ovako (od minimuma do maksimuma): c, e, b, a, d.

16. Rečeno je već da ovo i slijedeće pitanje po sadržaju spadaju u seriju A. Svrha je pitanja valorizirati Riječ Božju. Treba analizirati odgovor c koji je, za razliku od ostalih, kršćanski, odnosno vjerski. On, međutim, ne isključuje ostala dva. No **odgovore a i b** mogu dati (i daju ga) mnogi koji nisu kršćani. Svećenik će moći za vlastitu pripremu konzultirati dogmatsku konstituciju »Dei Verbum«.

Ovo bi posebno mogla biti prilika i trenutak da se zaručnicima sugerira (i pomogne) da nabave Bibliju (po mogućnosti cijelu), ako je još nemaju.

17. Čini se da u proživljavanju nedjelje nismo otišli mnogo naprijed od Starog zavjeta. **Odgovori a i b** stoje otprilike na toj razini. **Odgovor c** izazovan je u smislu što privlači pažnju i odmah postaje jasno da je bogatiji od naših pređa. No zato on traži da ga sudionici pismeno dovrše. Tu on međutim, može zaručnike blokirati. Ukoliko odgovor c pismeno ne dopune pri rješavanju upitnika, može se tražiti da ga dopune nakon tumačenja (da ga bolje upamte!).

Svećenik može za svoju pripremu s korišću pročitati o tome: »Dan Gospodnji« u Novom katekizmu, str. **378—381.**

C. ŽENIDBA

1. Motivacija za crkvenu ženidbu može subjektivno biti nekada manje, nekada više kršćanska:

Tradicija - **odgovor a** - može igrati vrlo pozitivnu ulogu u smislu »pripravljaj terena«, »probijaj puta«, ali ne bi smjela biti odlučujući faktor kod opredjeljivanja, ako hoćemo da ono bude slobodno i osobno (dakle ljudsko u punom smislu riječi) - iako baš to često jest, i kada to ne priznajemo!

Privlačnost određene vanjske svečanosti - **odgovor b** - relativno se lako može iz crkve prenijeti u dvoranu za vjenčanja (što se i čini, gdje se provodi sustavna ateizacija).

Odgovor c ukazuje na pravu dimenziju kršćanske ženidbe. Ona je već u samom početku trokut: zaručnik - Bog - zaručnica.

Odgovor d mladi će zaručnici teško pred drugima (pa i pred sobom) prihvatiti kao svoj, no to ne znači da i taj motiv ne igra dosta važnu ulogu (možda i sasvim podsvjesno), što po sebi nije nešto loše, ako je u pravom kontekstu.

2. Ovo je pitanje, što se tiče **odgovora a i b**, dosta u vezi s prvim. Ovdje pažnju treba posvetiti ženidbi kao sakramentu. Dobro će biti imati u vidu ono što se govorilo općenito o sakramentima (pitanja 7 i 8 iz serije B). Treba naglasiti tko su djelitelji ovog sakramenta, a kakva je uloga svećenika, te što je bitno za sklapanje ženidbe (međusobno pred svjedocima izražena privola). O tome, naime, tj. o potrebnoj formi ženidbe, nema nigdje govora u upitnicima. Ako se nema u vidu neka druga prilika onda se ovdje može to objasniti.

3. Tumačimo i produbljujemo posljedice sakramenta na subjektivnom planu - **a i b** zajedno. Tu se zbiva nešto što samo vjera može omogućiti. U tom kontekstu sasvim je točan i **odgovor e**. On bi bio pogrešan kada bi pretpostavljao da netko traži neku veću sreću u braku zbog same materijalne činjenice što se vjenčava u crkvi. To bi bilo magično gledanje na crkveno vjenčanje.

Odgovor c, ako bi to bio isključivi motiv za crkveno vjenčanje, vjerojatno bi bio moguć u vrlo primitivnoj sredini gdje se

crkvenom obredu pripisuje magična moć. Drukčije bi ga međutim trebalo vrednovati, ako bi njegova pozadina bila slična kao kod **1 d** (vidi gore!).

4. Ovako bi se moglo odgovoriti na pitanje (s time da se valoriziraju i oni odgovori koji za pitanje kao takvo nisu točni):

Sakrament ženidbe ustanovio je Isus Krist (**b**), no ženidba kao takva postoji od početka ljudskog roda. Nju je ustanovio Bog Stvoritelj čovjeka (**a**). Kao takva ona je prirodna pojava (**d**) i podložna je nekim moralnim normama koje proistječu iz ljudske naravi i vrijede za sve ljude. Za kršćane je po Isusovoj volji kao sakrament povjerena Crkvi (**c**) kao i ostali sakramenti. Crkva je, dakle, nije ustanovila, nego čuva njezinu čistoću i svetost (vidi HV 8).

5. Kao i ostali sakramenti, ženidba je znak. To je kako uči sv. Pavao - Otajstvo Krista i Crkve. Znak Saveza Boga i čovjeka. Slika sjedinjenosti Krista i Crkve (HV 8). Za kršćanina je tu njezin najdublji smisao. Odatle ona poprima sasvim nove dimenzije. Dobro je što bolje obraditi **odgovor b**, pogotovo pod vidom Božje vjernosti Savezu, odakle postaje jasna njezina nerazrješivost. Ljubav će zaručnika u njezinim ljudskim manifestacijama ostati ono što jest, ali supružima koji su svjesni svoje otajstvene stvarnosti otvaraju se takve šanse *kakvih* doista nema ni jedna prirodna ženidba i njihova ljubav može stvarno postati »veća nego obično« (**a**).

Ako se netko od zaručnika odluči za Vlastiti odgovor (**c**), onda se može u tumačenju krenuti od njega.

6. i 7. U razgovoru na temu ovih pitanja treba da zaručnici shvate da spolni život u braku nije nešto izdvojeno što ne bi spadalo u kontekst onoga što je rečeno o sakramentu. On je manifestacija sakramentom posvećene ljubavi (**a**), dakle i sam svet, i jedan vid njezine plodnosti (**b**), vidi HV 12. Ali nije sva bračna ljubav u tome.

Moramo imati u vidu da pred sobom imamo mlade zaljubljene zaručnike koji jednostavno ne mogu dokučiti zamašnost ove problematike od čijeg će skladnog ili neskladnog ostvarivanja zavisiti toliko mnogo u njihovu zajedničkom bračnom životu. Kakve će se sve implikacije pojaviti na tom području kada u igru uđu sasvim novi, sada još njima iskustveno nepoznati faktori, to oni sebi ne mogu

predstaviti. Zato će i ono što im se uopće može reći imati uglavnom teoretsku vrijednost. No možda i to nije malo.

Treba imati pred očima i sasvim konkretnu situaciju i vidjeti što se može, smije ili što treba reći određenim zaručnicima.

Bilo bi korisno kada bi zaručnici u ovu problematiku mogli biti upućeni od strane katoličkog liječnika, jer su medicinske i psihološke implikacije bračnog života, kako je već rečeno, veoma zamašne. Svećenik ne može zamijeniti liječnika. No u slučaju da zaručnici postavljaju neko pitanje iz tog područja, moći će im dati objašnjenje prema svojim mogućnostima. U tom slučaju, međutim, moramo biti svjesni jedne posebne odgovornosti koja izvire iz ove činjenice: zaručnici će osjetiti onoga koji stoji iza riječi, a to može biti u toj stvari solidno naobražen, ozbiljan i odgovoran čovjek kao i šarlatan. Drugim riječima, može se sasvim neopazice dogoditi da se postigne negativan efekt na jednoj sasvim drugoj razini koja (kao da) ovdje nije u pitanju. Od novijih stvari, koliko nam je poznato, stoji nam (za naše vlastito informiranje o predmetu) na raspolaganju knjiga Seksološke studije, izd. KS, Zagreb i Bračna higijena i pedijatrija dr. M. Stanaka, izd. Obiteljski institut, Zagreb, 1973. (skripta).

Pitanja br. 6 i 7 prilika su da se o tim pitanjima izloži nauk Crkve (koju mnogi poznaju iz novina!), da se ispravno senzibilizira savjest, da se ukloni tabuistički strah koji priječi da problemi s ovog područja dođu na ispovijed.

Ovisit će puno o konkretnim zaručnicima!

8. Moramo računati s time da je mnogim našim kršćanima nerazrješivost kršćanskog braka ne mali problem kada im izgleda zapravo nehumana ili su podlegli utjecaju gledanja koje ju tako prikazuje. Ako je u konkretnom slučaju ovaj mentalitet prisutan, vjerojatno je to zbog toga što su nerazrješivost ranije promatrali više kao juridički problem Crkve ili su je temeljili na naravnim motivima (koji, čini se, ipak nisu tako čvrsti). Nerazrješivost je za kršćane prvenstveno vjersko pitanje!

Raspoloživi odgovori daju mogućnost da se problematika prilično raščlani:

Odgovor a - omogućuje pogled u situaciju Starog zavjeta koju Isus mijenja dajući ženidbi ono što je ona, u planu Božjem, od početka bila.

Odgovor b - Ako je ženidba znak *Božje* vjernosti, onda je jasno da ne može biti nego nerazrješiva (vjerski razlog!).

Odgovor c - jedan je od naravnih motiva koji vojuju za nerazrješivost. (No ima slučajeva kad djece nema! A možda se ona čak i ne žele.)

Odgovor d - pruža mogućnost da se rastumači kako nerazrješivost ženidbe ne zavisi od crkvenog zakonodavstva.

9. Treba zaokružiti sve odgovore. Sugestija za to odviše je direktna da bi joj od prve povjerovali. Zato će morati malo više razmisliti.

Ovo je prilika da se obradi pitanje invaliditeta/nevaljalosti ženidbe. Posebnu pažnju treba obratiti problemu slobode, kako fizičke, tako još više psihičke (strah, obzir, duševna opterećenja, alkoholizam, homoseksualnost...); i na poseban način sloboda od ženidbenog veza. Valja imati na umu da zaručnici čuju o crkvenom proglašenju ništetnosti braka, pa je ovo trenutak da se to pojasni.

10. Pitanje se vraća na problem nerazrješivosti. Svi su odgovori krivi, iako sugestija koja je dana pretpostavlja bar neki točan odgovor. - Svaki pojedini odgovor treba konfrontirati s odgovorom 8 (b).

Odgovor a vjerojatno neće predstavljati posebnu teškoću.

Odgovor b može predstavljati teškoću zato što na prvi pogled izgleda vrlo human.

Odgovor c može biti vrlo zavodljiv jer izgleda da *via facti* eliminira iz braka ono što bi trebalo biti **znak** (tj. ljubav), a onda se pita kakvog smisla ima podržavati nešto što ne postoji. Tu treba razjasniti odnos ljubav - vjernost. Može li se npr. reći da nema ljubavi tamo gdje postoji vjernost? Nije li vjernost »srce« ljubavi? Najvažnije je, međutim, da je tu Bog prisutan od početka. (Vidi komentar uz 1 c).

Odgovor d eliminira baš vjernost iz braka. Kada bi samo od supružničke vjernosti zavisila valjanost (odnosno nerazrješivost) braka, onda bi ovaj odgovor trebao biti točan. No kršćanska ženidba implicira i Božju vjernost! Zato je nevjera u braku bila uvijek jedan

od najtežih grijeha. Jer (primjera radi) čak i onda kada bi supruzi bili »sporazumno nevjerni«, ostaje Jedan koji je uvijek vjeran!

11. Nekada se dogodi da netko od zaručnika nije krizman i čak ni pričešćen. Ovdje se može pokazati u kakvom odnosu prema ženidbi stoje spomenuti sakramenti.

12. Pitanje broja djece u braku sigurno je ključno pitanje savjesti roditelja.

Pokušajmo uočiti stvarnu situaciju: Pred svakim tko bi u određenom smislu pokušao utjecati na njihovo mišljenje o tome, supruzi svoj stav vrlo ljubomorno brane s motivacijom da *oni* o tome odlučuju. Ako zaručnici u sebi nose ovakav stav, on će im već sugerirati da se odluče za odgovor c. Pomnljivo će oko, međutim, otkriti kako se tu često radi samo o »fasadi« (u koju su oni sami uvjereni), dok je determinantno u njihovu životu zapravo ono što izražava odgovor d. Najvažnija »prilika« koja gospodari situacijom jest činjenica koja ih okružuje: broj djece drugih obitelji. Ako netko osjeća ovo stanje, sigurno se neće odlučiti za odgovor d jer se taj osjećaj redovito potiskuje time što se to jednostavno ni pred sobom ne priznaje (obrana).

Ako netko zaokruži ovaj odgovor, reći će i zašto. Vjerojatno će pod »prilikama« misliti na razne ekonomske, zdravstvene i druge poteškoće u koje supruzi mogu dospjeti. Svećenik će imati pred očima oba vida ovih »prilika« iz odgovora d.

U vezi s tim problemom postoje u braku određene datosti koje izvire iz prirode - odgovor a. No postoji i Bog sa svojim planom, pozivom i mogućnostima koje nudi - odgovor b. Roditelji su oni kojima Bog prepušta odgovornu odluku - odgovor c. U tumačenju se treba zaustaviti najviše na odgovornom roditeljstvu i njegovim raznim, međusobno povezanim karakteristikama. Svećenik će o odgovornom roditeljstvu najkraće i najjasnije rečeno naći u HV 10.

13. Nastavlja se na pitanje br. 12. Pruža priliku da se povede razgovor o regulaciji poroda. Da bi se o tome mogao izložiti stav crkvenog učiteljstva, treba pogledati HV 13-17 i Uputu naših biskupa o HV 9-11.

Kod svega toga nećemo izgubiti iz vida najvažnije: da su najdragocjenija vrijednost supružnika njihova djeca. Tu vrednotu je za-

ručnicima vjerojatno najpotrebnije »usaditi«, jer je baš ona danas »devalvirala«.

I u slučaju da zaručnici ne izaberu odgovor a i b, treba im u svjetlu HV, posebno br. 17, objasniti i rastumačiti, jer se u praksi ljudi često njima rukovode.

Neka bude usput spomenuto da je jako teško do kraja braniti odgovor a i s medicinske strane. Nitko, naime, nije siguran da ta sredstva doista ne škode fizičkom i psihičkom zdravlju! Isto je tako teško braniti odgovor b sa psihološke strane. Je li ta sporazumnost stvarno korak naprijed ili korak natrag u njihovoj međusobnoj ljubavi? Osim toga, znamo da takva opravdanja, kada bi bila i sigurnija nego što stvarno jesu, nisu prihvatljiva za nauku HV iz drugih razloga.

Odgovor c je u kontekstu pitanja točan. Ipak se za cjelovit uvid u problem traži još jedna dopuna (vidi HV 15). To u upitniku može biti mogućnost d.

Liječnici, naime, često savjetuju uzimanje medikamenata koji su i kontraceptivna sredstva. Kršćanskoj supruzi bi moralo biti jasno kada može ili čak treba takav savjet prihvatiti (kada se radi o liječenju njezina organizma), a kada ne (tj. kada se sredstva daju sa izričito kontraceptivnom svrhom).

Najkorisnije će za zaručnike biti uputiti ih u dopuštenost korištenja neplodnih razdoblja kada za to postoje opravdani razlozi. Ne smije se gubiti iz vida da se ovdje problem rješava dvostupno: tek kada iz opravdanih razloga supruzi ne žele novu trudnoću, mogu se uteći ovom načinu kao jedino dopuštenom sredstvu da svoju želju i ostvare. Principi o tome izloženi su u HV 16. Za praktične savjete mogu se uputiti na knjižicu dr. Tomašića Reguliranje poroda pomoću termo-metode i na knjižicu Vijeće za obitelj pri BKJ Radosna bračna plodnost. Upućivanje na katoličkog liječnika za pitanja s tog područja (ako za to postoji mogućnost) može im biti od dragocjene pomoći.

14. Ako je negdje još potrebno, treba uputiti na bit abortusa, koja je sadržana već u samom pitanju, a to je »ubiti«. Odgovor a pretpostavlja bezizlaznu situaciju kakva se u normalnom braku ne

može gotovo ni zamisliti. U takvoj se situaciji međutim lakše mogu naći izvanbračne majke koje se u stanju »izvan sebe« odlučuju na takav korak. No i tada one mogu biti samo subjektivno više ili manje opravdane. Ovo se, ako je potrebno, može protumačiti, no odgovor a ne postaje time prihvatljiv.

Odgovor b je nakon prvih provjera upitnika modificiran. Prije je stajalo: »ako je u pitanju život majke«. Gotovo svi suse odlučivali za taj odgovor. Možemo pretpostaviti da su rezonirali važući između dva života. A život majke je ipak vrjedniji, zato... Ako je ova pretpostavka točna, onda će sada trebati vagati: život - zdravlje. Ovako je problem više zaoštren i praktičan, jer je život majke ionako veoma rijetko dolazio u pitanje, dok je majčino zdravlje često motiv zbog kojega liječnici savjetuju abortus.

S druge strane, ovo je prilika da se kaže kako je dopušteno i potrebno liječiti majku makar iz toga slijedio abortus (indirektni abortus), kada je njeno zdravlje, odnosno život teško ugrožen.

Odgovor c ukazuje na još jedan razlog zbog kojeg bi neki htjeli opravdati abortus.

Odgovori su u ovoj točki tako formulirani da se mora posegnuti za mogućnošću koju pruža odgovor d, ako se hoće dati ispravan odgovor: »Nikada!«

UN MODELLO PASTORALE PER GLI INCONTRI DEL PARROCO CON I NUBENDI

Riassunto

L'autore riporta un esempio di prassi pastorale realizzata nella Diocesi di Krk (Veglia) a partire dal 1975/76. Si tratta degli incontri del parroco con i nubendi, cioè di corsi prematrimoniali per i quali venne steso un questionario comprendente tre parti. Nella prima le domande erano relative alla fede e al cristianesimo; nella seconda alla Chiesa e ai sacramenti; nella terza al matrimonio. L'autore riporta il Questionario che lo vide impegnato in prima persona nella sua compilazione nonché il proprio commento sul suo contenuto e le riflessioni su tale prassi pastorale. Anche sacerdoti fuori dalla Croazia mostrarono interesse verso questo tipo di preparazione al matrimonio che venne realizzato per lunghi anni.

Parole chiave: corsi prematrimoniali, pastorale familiare, diocesi di Krk.